

**НАСТАВНО – НАУЧНОМ ВЕЋУ
ФАКУЛТЕТ ПОЛИТИЧКИХ НАУКА
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ**

На седници Одељења за међународне студије, одржаној 22. јуна 2022. године, констатовано је да је кандидат Драган Петровић завршио писање докторске дисертације под насловом „*Политика Француске Републике у југословенској кризи 1990-2001*”. Одлуком Наставно-научног већа Факултета политичких наука Универзитета у Београду од 30. јуна 2022. године именована је Комисија за преглед и оцену докторске дисертације у саставу: редовни проф. др Драган Р. Симић, научни саветник др Миле Бјелајац и научни сарадник др Богдан Стојановић. Комисија је прегледала и оценила наведени докторски рад и на основу мишљења свих њених чланова Наставно-научног већа Факултета политичких наука Универзитета у Београду подноси следећи:

Извештај о прегледу и оцени докторске дисертације

Основни подаци о кандидату

Драган Петровић је рођен у Београду 20. јула 1964. године. Дипломирао је на четири факултета у оквиру државног Универзитета у Београду, на којима је претходно студирао, и то на: Економском факултету Универзитета у Београду (дипломирао 1999. године); на Филозофском факултету, на Одсеку за Социологију (дипломирао 2000. године), а на Одсеку за Историју (дипломирао 2000. године), и на Факултету политичких наука Универзитета у Београду (дипломирао 2002. године).

Завршио је постдипломске студије на Географском факултету Универзитета у Београду, на одсеку Економска географија, одбраном 2003. године магистарске тезе «Развој и размештај индустрије Београда у XIX и XX веку». Завршио је и постдипломске магистарске студије на Факултету политичких наука у Београду, одсек Међународне студије, одбранивши 2008. године магистарску тезу «Француско–југословенски односи у време Алжирског рата 1952-1964.».

Докторирао је на Природно-математичком факултету у Новом Саду, област Политичка географија, одбраном 2007. године дисертације на тему «Русија на почетку XXI века – геополитичка анализа». Стекао је докторат и на Филозофском факултету у Новом Саду, одсек Историја, у област Историја Југославије одбранивши 2015. године дисертацију на тему «Југословенска политичка јавност и СССР 1922-1941».

Др Драган Петровић стално је запослен у Институту за међународну политику и привреду у Београду, у звању научни саветник. Поред проучавања целине система међународних односа фокус његових посебних истраживања примарно је на спољним односима Руске Федерације и међународним односима у постсовјетском простору, а потом и спољном деловању Француске Републике. Пре радног ангажовања у Институту за међународну политику у Београду био је запослен у Институту за политичке студије где се бавио питањима политичког система (Републике Србије и међународног политичког система), међународних политичких односа и политичке, економске и културне историје.

Кандидат је већ деценију и по, ангажован на изради серијала велике енциклопедије српског народа која је пројекат Српске академије наука и уметности (САНУ) за део привредне историје као члан редакције и аутор већег броја одредница. Члан је редакције научног часописа *Вестник* Економског факултета у Нижњем Новгороду, државног Универзитета НГИЭУ у Руској Федерацији. Сада је, или је раније био (2008-2017) члан редакција (и научних савета) часописа „Међународни проблеми”, „Култура полиса”, „Међународна политика” и *RIA* (излази на енглеском). Био је ангажован (2010-2015) и на два међународна научна пројекта (са Руском академијом наука и на ЕУ пројекту са Републиком Словачком).

Др Драган Петровић је гостујући професор на државном Инжењерско-економском универзитету у Нижњем Новгороду (Нижегородский инженерно-экономический университет НГИЭУ) у Руској Федерацији. Држао је предавања по позиву и на московском МНЭПУ Универзитету. Поред тога држао је стручна и научна предавања и учествовао на међународним стручним и научним скуповима у више европских земаља и био ангажован у настави на основним, специјалистичким и мастер студијама на више факултета у Београду. Потпредседник је Друштва за привредну историју Србије. Редовни је члан и председник Скупштине Развојне академије наука и уметности Србије (РАС).

Говори француски језик, а користи се енглеским и руским.

Кандидат др Драган Петровић објавио је: а) 37 самосталних и коауторских научних монографија у Србији и неколико коауторских књига и поглавља књига у иностранству на енглеском и руском језику, те у научним часописима и зборницима радова и то поред ова два језика и на италијанском, румунском и другим страним језицима; б) близу педесет радова у међународним научним зборницима и више од педесет радова у националним научним зборницима, и в) око шездесет научних и стручних радова у домаћим научним часописима. Аутор је и једанаест лексикографских енциклопедијских одредница.

а) Објављених 37 самосталних и коауторских монографија у Србији чини 36 научних монографија и једна збирку стручних чланака, од којих су 22 ауторске, а 15 су настале у коауторству са још једним или два аутора. Реч је о радовима: «Демократска модернизација у Србији», (2005) коаутор, издавач Институт за политичке студије; «Савремени председнички системи», (2005) коаутор, издавач ИПС; «Заједничка држава Србије и Црне Горе», (2006), коаутор, издавач ИПС; «Културна политика француско – југословенских односа 1949-1959.», (2006), издавач ИПС; «Историја индустрије Београда», развој и размештај индустрије Београда у XIX и XX веку, у две књиге (први том до 1941. и други до 2006.) у издању Српског географског друштва (2006); «Нови Устав и савремена Србија», (2007), издавач ИПС; «Демографска обележја савремене Русије». (2007), издавач Српско географско друштво; «Промене политичког система Србије», (2007), коаутор, издавач Хектор принт; «Русија на почетку XXI века» (2007), издавачи Прометеј из Новог Сада и Институт за политичке студије из Београда; «Српске политичке странке», (2007) издавач ИПС; «Савремени свет 2006-2008.», збирка стручних радова из међународних односа, издавач Нова српска политичка мисао, Београд (2008); «Српски народ и велике силе – културно историјски процеси», коаутор, чији је издавач Прометеј из Новог Сада у суиздаваштву са Институтом за политичке студије из Београда (2008); «Геополитика постсовјетског простора» у издању Прометеја из Новог Сада и Института за међународну политику и привреду из Београда (2008); «Француско – југословенски односи у време Алжирског рата 1952-1964», у издаваштву Института за међународну политику и привреду (2009);

«Геополитика савремене Украјине», коаутор, у издаваштву Института за међународну политику и привреду (2009.); «Геополитика Закавказја» коаутор, издавач Институт за међународну политику и привреду ИМПП, (2010); «Председнички избори у Украјини 2010», издавач ИМПП (2010); «Српске политичке странке», друго допуњено и проширено издање, издавач Култура полиса (2010); «Дунавска стратегија од визије до остварења», коаутор, издавач ИМПП (2010); «Русија и Европа», издавач ИМПП (2010); «Интеграциони процеси на постсовјетском простору», издавачи Пешић и синови и Култура полиса (2010); «Ка мултиполарном светском поретку», издавачи Пешић и синови и Центар за развој међународне сарадње, (2010); «Француско-српски односи 1800-2010» у издаваштву ИМПП.(2011); „Француска на раскршћу“, издавачи ИМПП и Центар за развој међународне сарадње, (2011); „Стубови спољне политике Србије, ЕУ, САД, Русија, Кина“, коаутор, ИМПП, (2012); „Равнотежа нуклеарне моћи САД и Русије (СССР)“, коаутор, Пешић и синови и Центар за развој међународне сарадње, (2012). «Геополитика Средоземља», ИМПП, (2012).; «Геополитика Француске», ИМПП (2013); «Глобална монетарна криза и нови геополитички и финансијски односи у свету» коаутор, ИМПП, (2014), „Геополитика Балкана“, ИМПП, (2014); «Енергетска политика Русије», ИМПП, (2015); «Краљевина Југославија и СССР 1935-1941», ИМПП, (2017). «Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца и Совјетска Русија 1918-1929», ИМПП, (2018); «Краљевина Југославија и СССР 1929-1935», ИМПП, (2019); «Украјинска криза 2013-2019.», коаутор, ИМПП (2019); „Европа и мигрантско питање 2014-2020“, коаутор, ИМПП, (2020); „Србија у савременим геоекономским процесима, коаутор, ИМПП, (2022) је Петровићева тридесет и седма књига-научна монографија објављена у Србији. Битно је истаћи да је др Драган Петровић са професором Кицошевим објавио научну монографију *Romanian population in Vojvodina, within the Serb-Romanian relations*, у издању Scholars-press из Сарбрикена у Немачкој 2015. (на енглеском језику) и са професором Рајком Буквићем научну монографију *Europe and the Migrant Issue 2014-2021*, у издању Eliva press из Кишњева у Молдавији 2022. године.

б) Међу кандидатовим објављеним радовима у међународним и националним научним зборницима издвајамо: поглавље «Россия и Балканы – историческое наследие и современные отношения», у научној монографији *Выстраивая добрососедство, Россия на пространствах Европы*, у издању Руске академије наука, Москва, 2013, као и поглавље (заједно са професором Рајком Буквићем) „European migrant crisis (2014-2018) and Serbia“ Chapter 7, у оквиру књиге Editor Igor Janev, *Serbia: Current Political, Economic and Social Issues and Challenges*, у издању америчке академије наука (Академије наука САД) Nova Science Publishers, New York, March 2019. Петровић је са коауторима др Буквићем и др Пајовићем објавио рад у међународном зборнику о перспективама светског поретка у XXI веку организованом у Москви Дипломатске академије Русије „Мир и Балканы в многополярности“ Трансформация международных отношений в XX веке вызовы и перспективы, Дипломатическая академия МИД России, Москва, 2018, такође и 2019, на следећем научном скупу у Москви Дипломатическая академия МИД Роосии са истим коауторима и рад „Переход миропорядка к многополярности: причинно-следственные связи и промежуточные итоги процесса«. Широка интересовања др Петровића показује и његов објављени рад са међународног научног скупа у Мичуринску Русија „Актуелное состояние и проблемы сельского хозяйства Сербии“, *Инновационные технологии в АПК*, Мичуринский государственный аграрный университет, Мичуринск, 2018.

в) Истичемо од стручних и научних чланака које је др Петровић објавио у домаћој и међународној научној и стручној периодици његову стручно-научну анализу

односа на Балкану изложено у чланку “La Serbia e i suoi rapporti nella regione il quadro storico e le relazioni con l’Italia,” тематског броја *Italia e Serbia, Passato, presente e futuro di un’amicizia* римског међународно-стручног часописа *Geopolitica* за новембар 2013. Са др Рајком Буквићем објавио научне чланке „Парниковый эффект и рыночные механизмы Киотского протокола” и (у коауторству са др Рајком Буквићем и др Иваном Пајовићем) „Растениеводство в Волго-Вятском регионе и в Придунавье Сербии: Сравнительный анализ и возможности сотрудничества”, у научном часопису *Вестник државног Економско-инжењерског факултета у Њижњем Новгороду Русија, (Нижегородски государственный инженерно-экономический университет НГИЭИ, Вестник НГИЭИ)*, бројеви за октобар 2016. и јануар 2017.

г) Кандидат Петровић је објавио научне монографије које се баве француско-југословенским (српским) односима: *Француско-југословенски односи у време Алжирског рата 1952–1964*, и *Културна политика француско-југословенских односа 1949–1958*. Аутор је у овим монографијама указао на сву сложеност југословенско-француских односа, те учачава и значајан поремећај односа Београда и Париза управо у периоду трајања осмогодишњег сукоба у Алжиру. Монографија *Културна политика француско-југословенских односа 1949–1958*, рађена је на основу примарних архивских извора Архива Југославије и даје увид у интензитет научне сарадње између две земље две земље у наведеном раздобљу.

Научна монографија *Француско-српски односи 1800–2010*. збирно посматра хронолошки више од два века свеукупних односа два народа у широ, тј. историјској перспективи (политичке, војне, економске, културне). За поједине периоде је рађено истраживање примарне архивске грађе (за међуратни период, као и послератни до осамдесетих година XX века, а за осамдесете преко објављене – секундарне грађе).

Кандидат Петровић је објавио и монографију *Геополитика Француске*, која се у бави међународним и геостратешким положајем ове земље (поглавља географске анализе, историјски преглед, економско поглавље, структура друштва и унутрашња политика, спољна политика). Такође, монографија *Француска на раскршћу*, бави се унутрашњом политиком Француске, политичким странкама и политичарима, њиховим програмима и резултатима избора.

Основни подаци о докторској дисертацији

Докторска дисертација кандидата Драгана Петровића под насловом „Политика Француске Републике у југословенској кризи 1990-2001” написана је на 276 страна Правилником уређеног формата (фонт: Times New Roman, проред: 1, маргине: 20mm) од којих је 266 страна основног текста, а остатак чини списак коришћених извора. На 10 страна, кандидат је извршио попис библиографских јединица коришћених у раду и разврстаних у следеће групе: архивска грађа, објављени извори, периодика, монографије и зборници радова, стручни и научни чланци, и интернет извори. Текст докторске дисертације чине и сажетак на српском и енглеском језику, биографија аутора и изјаве о ауторству, истоветности електронске и штампане верзије и некомерцијалном коришћењу дисертације.

Дисертација садржи пет основних поглавља: «Уводно поглавље» (стр. 4-58), «Историјско наслеђе односа као детерминанта политике Француске према СФР Југославији» (стр. 59-75), «Политика Француске Републике у југословенској кризи 1991-1995.» (стр. 76-188), «Политика Француске Републике према југословенској кризи 1996-2001» (стр. 189-243), «Закључно поглавље» (стр. 244-266), и велики број потпоглавља чиме је кандидат на прегледан начин поделио истраживање у логички конзистентне целине.

Докторска дисертација Драгана Петровића представља заокружену целину и израђена је у складу са научним, стручним и методолошким узусима. Закључци дисертације до којих је кандидат допрео поткрепљени су ваљаном и релевантном аргументацијом. Теоријско и практично утемељење за полазне ставове, сопствену аргументацију и закључке кандидат је заснивао на претходном вишегодишњем праћењу феномена француско-српских (југословенских) односа кроз историју у савремености, истраживачким боравцима у Француској, истраживању архива и објављених извора, периодике, те обимној литератури из научне области истраживања и бројним документима и изворима чијој је анализи самостално приступио. Комисија на основу прегледа докторске дисертације констатује да је кандидат ефикасно користио монографије, зборнике радова и научне и стручне радове великог броја страних и домаћих аутора. Приметна је употреба међународних и домаћих политичких и правних аката, архивске грађе билтена државних органа и база података похрањених медијских извештавања. Јавни иступи државних званичника, политичких, друштвених и културних делатника чине, такође, важан део грађе коришћене у докторској дисертацији

Предмет и циљ дисертације

Кандидат Драган Петровић је у дисертацији успешно одговорио на основно питање дисертације а то је презентацију спољне политика Француске Републике према југословенској кризи током раздобља од 1990. до 2001. године које обележавају таласи оружаних сукоба. Кандидат издваја да период вођења спољне политике Француске Републике до приближно средине 1991. године карактеришу дипломатски напори да се предупреди ескалација југословенске кризе, а после њихових неуспеха комбиновање дипломатских настојања са употребом принуде у међународном управљању решавањем југословенске кризе током којег је француско деловање имало особености у односу на друге укључене велике силе.

Кандидат је под спољном политиком Француске Републике првасходно подразумевао јавно постављене званичне циљеве, саопштене интересе и оствариване активности органа ове државе која је стална чланица Савета безбедности УН, један од оснивача Западноевропске уније (ЗЕУ) и ЕЕЗ/ЕУ, чланица НАТО (иако издвојена из заједничких војних командних структура од 1966. до 2009. године) и учесница КЕБС/ОЕБС и Групе 7 (Г 7) према интернационализованој кризи на некадашњим југословенским просторима у наведеном посматраном периоду. Саобразно том одређењу спољне политике Француске Републике у време одвијања интернационализоване југословенске кризе и њеног прерастања у таласе оружаних сукоба до 2001. године предметом истраживања обухватио је испитивање званичних

циљева и интереса и праваца деловања и скупова активности француских државних органа у заједничким међународним напорима да се ова криза предупреди да не прерасте у извориште озбиљних проблема за мир и стабилност у постхладноратовској Европи. Стога је на позадини покушаја предупређивања, управљања и довођење до трајног решавања те прве кризе која је избила у Европи после мирног окончања хладног рата, имао у фокусу француску спољнополитичку динамику од провобитне одређености за споразумно решавање коришћење дипломатских средства, до прихватања када су она постала недовољна и употребљавања принуде. Посебно је зато посветио пажњу деловању једне од најважнијих заједничких војне институције западних сила за коришћење принуде, а то је НАТО, чија се непосредна активација у кризном управљању догодила први пут после хладног рата током југословенске кризе. Кандидатово гледиште је да је Француска настојала да потврди своју повећану улогу у конструкцији и у стабилизовању постхладноратовског европског поретка делујући у предупређивању, управљању и решавању прве постхладноратовске европске кризе на југословенском простору коришћењем својих преимућства у средствима спољног деловања, од дипломатских до војних.

Предметом истраживања кандидат је обухватио једнако и битне политичке и друштвене догађаје на целокупном југословенском простору у посматраном периоду о којима су ставове и предлоге за политичко деловање Француске Републике износиле њене опозиционе странке, цивилни сектор, пословна заједница, истакнути јавни интелектуалци, угледници српске и југословенске дијаспоре у Француској, као и званични представници и политички актери новонасталих држава на југословенском простору током трајања кризе.

Временски оквир предмета рада кандидат др Драган Петровић одредио је од 1991. до 2001. године. Овде наводимо да је кандидат на наредни начин образложио граничне године временског раздобља у којем проучава спољнополитичко деловање Француске Републике према југословенској кризи. Проценио је да се закључно са Дејтонским мировним споразумом крајем 1995. године окончала најважнија етапа југословенске кризе, која је фактички захватила читаву бившу Југославију (ма колико у другом плану биле Словенија, од друге половине 1992. године, и Македонија у целини овог посматраног раздобља). Тај период има два епицентра проблема. Један епицентар проблема је криза и рат у Хрватској закључно са почетком 1992. године када се ту постиже мир (примирје) уз долазак и посредовање мировних снага УН. Други епицентар проблема је од 1992. године разбуктали ратни сукоб у Босни и Херцеговини који је смирен 1995. године Дејтонским мировним споразумом. Како је у другој половини деведесетих нижа фреквенција важних (кризних) догађаја на већ бившем југословенском простору, док се повремено потреси дешавају на подручју тада СР Југославије а, у мањој мери, Републике Српске, то је кандидат поглавито усмерио пажњу на њихово одвијање и односе Француске Републике према њима. Тако су током периода зимских месеци 1996-1997. године нешто већу пажњу светске, па и француске политике и јавности заокупила збивања на унутрашњој сцени Србије обележена протестима опозиције поводом изборних нерегуларности. Најважнијим кандидат држи догађаје који се односе на француске ставове и деловање везано за збивања у јужној српској покрајини Косово и Метохија укључујући напад НАТО на СР Југославију пролећа 1999. године. Коначно, истраживани предмет закружује проучавањем ставова и улоге Француске у завршној кризи и паду тадашње власти у Републици Србији у јесен 2000. године, закључно са петооктобарским променама, док је у последњем делу истраживаног периода до краја 2001. календарске године, у средишту кандидатове пажње француски однос према македонској кризи.

Научна област дисертације је везана преваходно за политичке науке, а потом у мањој мери и за савремену историју, пре свега политичку, али и ону ширу, која третира економске, и шире друштвене феномене.

Просторни оквир рада, Петровић ставља преваходно на југословенском простору, потом Француској, а у мањој мери дотиче и свеевропску, па и светску политичку и друштвену сцену која додирује предмет рада. Југословенска криза је у посматраном периоду варијала по значају у међународним односима. Посматрање политике француске Пете Републике у случају југословенске кризе, је у дисертацији приказано свеобухватно и дубински, рачунајући и различите сфере француског друштва.

Бројне субјекте предмета истраживања кандидат је ограничио на оне најважније. Првенствено су то најбитнији званичници француске државе и дипломатије који су заузимали службене ставове у односу на дешавања на југословенском простору током посматраног периода. Укључио је у мањој мери и ставове и захтеве кључних политичких странака Француске, истакнуте јавне интелектуалце и утицајне појединце и друштвене групе. Када се ради о средствима политике предметом истраживања обухваћена су она уобичајено коришћена у међудржавним односима уоквиреним међународним правом која су званичницима стајала на располагању. Укључено је и учешће дела снага француске војске у мировним операцијама на простору Хрватске и Босне и Херцеговине, као и учешће снага француске авијације у НАТО агресији на СР Југославију 1999. године, а потом и учешће француских војних контингента у оквиру КФОР на Косову (претежно северном). Такође, укључена су средства која је у интеракцији са актерима на југословенском простору у посматраном периоду Француска користила у оквиру својих спољних економских односа од трговинске размене до финансијских ефектива (међусобних финансијских дугова, финансијска улагања).

Када се ради о субјектима на југословенском простору битним субјектима кандидат је сматрао, пре свих, најистакнутије политичаре како на власти, потом опозиционе, у знатно мањој мери војне руководиоце, потом привреднике, а уз њих и истакнуте појединце, друштвене и синдикалне активисте од утицаја, имајући у виду да је изван број југословенских актера у истраживаном периоду делимично, а ређе у потпуности, деловао ван југословенског кризног подручја, и имао извесни утицај на ставове Француске према кризи на југословенском простору.

Кандидат Петровић показује да је Француска као чланица ЕЗ/ЕУ прво у оквиру политичке координације ЕЗ, потом ЕУ Заједничке спољне политике и политике безбедности усаглашавала и спроводила са ЕЗ/ЕУ политику према југословенској кризи. Такође, указује на важне чињенице да је у спољној политици однос према југословенској кризи Француске Републике одређивало и њено учешће у Г 7/Г 8 и КЕБС/ОЕБС, као и чланство у НАТО (уз издвојеност из заједничких војних командних структура у периоду 1966-2009). Кандидат пажљиво одмерава како је француска политика према СФР Југославији и паралелно са развојем југословенске кризе тежила да оствари више најважнијих циљева. Издваја међу њима, пре свих, француски циљ да се подржи опстанак СФРЈ, а када то већ није био више могуће, да се СФРЈ прекомпонује и другачије уреди решењима до којих се могло доћи мирним путем. Потом наглашава да је истовремено Француска водила рачуна да тек уједињена Немачка не оствари доминантни утицај на југословенском простору. Када је југословенска криза интернационализована, кандидат Петровић увиђа како је Француска тежила да ниједна друга сила нема посебно истакнуту улогу у решавању

кризе, а посебно да Француска не буде из тог процеса искључена, или маргинализована. Према кандидатовом виђењу у односу на југословенске народе, француска политика је, у интеракцији са другим великим западним силама – САД, Немачка, Британија – водила и рачуна о томе да српска страна не буде губитник и да дође до решења кризе извесним балансом остварених основних интереса југословенских народа. Такође, гледиште кандидата је да политика Француске Републике према југословенском простору и посебно српском питању током посматраног периода није била унисона. Истиче различите разлоге мењања, а најважнијим држи промену везану за престанак Митерановог председничког мандата и долазак Ширака, манифестовану, како се донекле често грубо каже, пооштравањем односа према српској страни.

Процена кандидата је како је у југословенској кризи укупан учинак политике Француске Републике у односу на њене прокламоване циљеве био делимичан. Његов је налаз да француска политика није успела да оствари баланс утицаја са другим великим силама, пошто у почетку југословенске кризе деведесетих, прво Немачка, а потом САД, остварују превагу својих зацртаних циљева у односу на званични Париз. Ипак, сматра да Дејтонски споразум представља баланс интереса свих великих сила према појединим југословенским народима, док показује да се то не може рећи за њихов однос према догађајима у Хрватској 1995, и предузету НАТО акцију путем које је решење остварено на уштрб основних српских интереса.

Непобитно је да одређени предмет дисертације до сада није довољено обрађиван у домаћој, али ни страној науци. То је донекле и разумљиво, имајући у виду савременост теме. Зато овај рад доприноси да се фонд научних сазнања обогати детаљнијем упознавањем укупне француске политике према југословенском простору током деведесетих година XX века све до краја 2001. године, којим ће помоћи у сагледавању укупних постулата француске политике према овом простору, као и према Балкану у целини. Придонеће се и повезаним сазнањима делом о политикама осталих великих сила према југословенском подручју у посматраном периоду, иако не тако директно као о француској политици.

Важно је рећи да је кандидат Петровић боравио више пута у Француској протеклих година, а у 2019. два пута, у мају, и онда на студијском боравку септембар-октобар у Паризу и неколико градова у унутрашњости, где се додатно упознао са литературом и периодиком везаном за тему дисертације. Том приликом је урадио и низ интервјуа за интернет канале (Метаноја ТВ и др.) са пуковником Жаком Огаром, смењеним командантом француске жандармерије у оквиру снага ОУН за одржавање мира у Косовској Митровици. Такође спровео је и низ интервјуа са лидерима и угледницима српске дијаспоре у Француској, Холандији и Белгији везано за југословенску кризу и улогу француске политике (др Сима Мраовић и др Богдан Манојловић из Париза, отац Војислав Билбија из Ротердама и др.). Уопште, када су у питању извори, литература, француска периодика-штампа, те домаћа (српска и са југословенског простора), и целина коришћених документи, истичемо да је аутор навео управо следеће „истраживали смо све до чега смо могли доћи у нашем вишегодишњем истраживању. Имајући у виду савременост теме, и да у вези ње архиви још нису отворени, оријентисали смо се на до сада објављену литературу на француском и другим страним језицима, као и на српско-хрватском језичком подручју, периодичку-штампу, доступна документа.“

За хронологију и развој догађаја у југословенској кризи, кандидат се определио да углавном користити водеће француске дневне новине, недељнике и научну и

стручну периодику, као и друге доступне француске изворе који садрже даване значајније прилоге о француској улози и ставу према југословенској кризи. У мањој мери је у чињеничну основу заснивања периодизације спољне политике Француске Републике према југословенској кризи укључио и продуковане вести и извештаје на другим страним језицима о француском деловању, као и исту врсту извора информација на језицима југословенског подручја. У том правцу је користио издвојену грађу о улози Француске у југословенској кризи која се налазе у архиви листа *Политика* и архиву агенције *Танјуг*, а потом и Француског културног центра и она коју је могао пронаћи приликом својих студијских боравака у Француској. Кандидат је званичне документе спољне политике Француске Републике у југословенској кризи користио за конструкцију временске динамике одређеног предмета истраживања у оној мери у којој су ти документи до сада учињени доступним јавности.

Оцењујемо особитно значајним да је у научним заснивању проучавања теме дисертације кандидат Петровић извршио опсежну анализу научних монографија, радова у релеватним тематским зборницима и битних публицистичких радова објављених у Француској, као и у другим земљама, а и на југословенском говорном подручју. Зато је читаво потпоглавље првог поглавља дисертације посвећено представљању налаза анализирања преко шездесет научних монографија, монографских студија у тематским зборницима и публицистичких јединица објављених на француском језику углавном у Француској, и у мањој мери на осталом француском говорном подручју (Лозана, Брисел и др.) на тему југословенске кризе за време њеног трајања, и непосредно после завршетка. Аутори анализираних радова су претежно угледни француски стручњаци за међународне односе, научници у области политике, историје и социологије, истакнути публицисти, новинари и угледне јавне личности, а делом су ту укључени и радови аутора југословенског порекла.

Научни циљ рада је изражен у неколико нивоа успешно у дисертацији. Циљ научне дескрипције као најнижег нивоа научног сазнања и иначе веома својствен историјском приступу који мноштво чињеница слаже у смислену историографију због чега она, као таква систематски научним методима сређена нарација, представља одређени почетни научни капитал, нарочито ако обухвати важне и раније неоткривене чињенице, јесте полазни научни циљ. То је постигнуто подробним описом обиља података изведених из обрађених примарних и секундарних релевантних извора информација на француском језику, укључујући и дневну штампу и периодику, као и из јединица ове врсте извора информација на другим страним језицима, међу којима и на језицима народа југословенског простора, који су у раду пажљиво повезани са најважнијим научним подацима саопштеним у француској, међународној и домаћој академској и стручној литератури која је посвећена појединим аспектима теме дисертације.

Поред научне дескрипције, у дисертацији је примењна и научна класификација као виши ниво научног циља. Извршена је класификација периода и подпериода југословенске кризе, потом њена регионализација по најважнијим чвориштима (сукоб у Хрватској, сукоб у БиХ, криза у вези Косова и Метохије, сукоб у Македонији и др.). У самом политичком спектру француске политике и друштва извршена је класификација у односу на југословенску кризу, на оне више наклоњене српском фактору и оне друге, истакнуте појединце и јавне делатнике који су више наклоњени другим странама (хрватској, муслиманској, албанској и др.).

Када је у питању научно објашњење као још виши ниво научног циља, он је заступљен у више делова рада. Тај циљ објашњења француске спољне политике према

југословенској кризи је анализиран тражећи детерминанте наслеђа готово два века дугих историјских односа Француске према југословенском простору и његовим народима, а посебно према српском народу на целом овом подручју. Ту је посебно значајан период истраживања теме рада праћење француског односа према противречностима у СФРЈ поготово након Титове смрти, за потоње развијање спољнополитичке позиције према избијању југословенске кризе деведесетих година XX века и деловања на њеном решавању посматраном све до 2001. године, што је тема дисертације.

У дисертацији је кандидатом правац остваривања научног циља објашњења остварен надовезивањем преко претходно постигнутог научног циља прецизног класификовања особених периода спољне политике Француске Републике у југословенској кризи ригорозним типологизовањем француских политичких циљева и деловања током избијања, трајања и налажења решења за ову прву европску кризу избилу после мирног окончања хладног рата. Научно објашњење, као постављени циљ сазнања је у дисертацији достигнут политиколошким и историјским проницањем у каузалитет посматраног међународног феномена југословенске кризе и процеса и мотива Француске Републике као субјекта деловања у њеном решавању. У дисертацији се у закључном делу искорачује ка достизању и научног циља предвиђања даље оријентације француске спољне политике према преосталом наслеђу југословенске кризе у оквиру којег је посебно заинтересован за издвајање могућих будућих односа Француске према српском фактору у целини.

Друштвени циљ у дисертацији у томе да пружи допринос потпуности друштвеног памћења утемељеног на научно постигнутим сазнањима једног историјског феномена који прожима данашње односе не само на постјугословенском простору, већ и целину савремених европских односа. Уколико би резултати спроведеног истраживања извесно важне одабране теме у политиколошко-историјској области, којој феномен припада према коришћеном научном приступу посматрања, били објављени у облику научне монографије не само да би домаћа (и инострана) стручно-научна јавност, него и шири круг заинтересованих имали један поуздани извор за разумевање одлучујућих збивања у интернационализацији југословенске кризе и спољнополитичких активности Француске Републике предузиманих да се она предупреди, ескалација насиља обузда и њоме управљању ка трајном решењу. Извесно је да ће заинтересована домаћа јавност моћи из оваквог публикованог производа докторске дисертације да се упозна са особеним кандидатовим осветљавањем односа Француске према југословенском простору и његовим народима, нарочито српском фактору историјско-политичких догађаја током последње деценије XX века, рефлектованих делом и на период после 2001. године, као што симетрично део уводне анализе рефлектује обележја периода пре 1990. године. Такође, уз француско деловање које је у центру пажње поредбено се пружа сагледаност акција и улога осталих субјеката посматраних кризних догађања деведесетих година, а то су и конфротиране југословенске републике и народи, а поред Француске и других најзначајнијих страних сила укључених у решавање кризе и главне међународне институције.

Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

Хипотетички оквир у докторској дисертацији „Политика Француске републике у југословенској кризи 1990-2001.” састоји се из једне опште и осам посебних хипотеза (уз деветнаест индикатора). Комисија у наредним редовима у целости преузима хипотетички оквир који је кандидат веома скрупулозно и детаљно представио у засебно одељку првог поглавља докторске дисертације.

Кандидат је у свом истраживању пошао од генералне хипотезе коју је формулисао да гласи: *„Француска Република као западноевропска држава историјског наслеђа традиције осцилирања односа сарадње између пријатељства и равнодушности према југословенским народима настојећи да потврди и повећа улогу у грађењу постхладноратовског европског поретка нашла се, будући да је стална чланица Савета безбедности УН, ЕЗ/ЕУ, Западноевропске уније и НАТО, и учесница КЕБС/ОЕБС и Г 7/Г 8, у изазовним околностима да се у међународном предупређивању, управљању и мирном решавању југословенске кризе од 1991. до 2001. године опредељује између традиције својих односа са југословенским народима и нових захтева, визија и интереса како својих главних партнера тако и других утицајних међународних актера у условима конфликта вођеног и средствима медијског рата на само на југословенском простору него и на светској сцени“.*

Кандидатов хипотетички оквира уз претходно наведену генералну хипотезу чини следећих осам посебних хипотеза праћених навођењем скупова њихових индикатора.

1. Француско- српско-југословенски односи су били традиционално безконфликтни и пријатељски, али и са периодима осеке до равнодушности, у континуитету још од треће деценије XIX века, што је представљало солидну основу да се наставе као коректни и у кризном периоду, укључујући и однос према СРЈ, после распада СФРЈ.

Индикатори:

- Француска постиже да непосредније веже краљевину Србију за себе од 1903. године и потом за Антанту у целини.
- Потписивање француско-југословенског пакта 1927. године.
- Француска Република је покровитељ и савезник Мале антанте (Југославија, Чехословачка, Румунија), а у сличном односу је Француска била и са Балканским савезом (Југославија, Румунија, Грчка, Турска) у тренутку када је формиран 1934. године.
- Француска је сарађивала са социјалистичком Југославијом (пример трипартитне помоћи почетком педесетих), али је имала и периоде захлађивања тих односа попут периода током Алжирског рата.

2. Француска Република је током југословенског грађанског рата 1991-1995. године задржала одмерени став према српској страни и поред предузимања негативних потеза према Србима у Хрватској или Босни и Херцеговини у више кризних и екстремних ситуација.

Индикатори:

- Француска Република је задржала одмерени став према српској страни, у чему

је предњачио француски председник Франсоа Митеран, током периода краткотрајног конфликта у Словенији, потом рата у Хрватској, и почетног дела сукоба у Босни и Херцеговини.

- Политика Француске Републике је у периоду рата на подручју Босне и Херцеговине током 1993. и 1994. године делом заоштрена према српској страни у односу на претходни период трајања југословенске кризе али је и таква била њој наклоњенија у компарацији са другим западним силама.

3. Политику Француске Републике у југословенској кризи прожимала је њена улога коју је имала у Савету безбедности ОУН као стална чланица, и као чланица ЕЗ/ЕУ, ЗЕУ, НАТО, и учесница КЕБС/ОЕБС и Г 7/Г 8 бивајући и у сарадњи и у сукобљавању са интересима осталих чланица и учесница ових мултилатералних формата јер је имала и засебне геополитике интересе на Балкану исказиване и укљученошћу својих војних снага у међународним мировним мисијама на југословенском простору, а утицај јавног мњења и унутрашње политике одржавао се на њену позицију, ставове и деловање у југословенској кризи.

Индикатори

- Француска Република је у периоду трајања југословенске кризе стална чланица Савета безбедности ОУН, чланица ЕЗ/ЕУ, ЗЕУ, учесница КЕБС/ОЕБС и Г 7/Г 8, и чланица НАТО (уз издвојеност из војних командних структура НАТО у периоду од 1966. до 2009. године) и опредељена је за стварање заједничких европских одбрамбених снага (подстакнутих тих година идејама скупа у Сен Малоу) што је додатно чинило сложеним развијање и спровођење политике званичног Париза у различитим фазама југословенске кризе.

- Француска се након „пада Берлинског зида“ и тектонских промена у светској политици насталих и распадом СССР борила за утицајно место у међународним односима те је у односу на остале водеће актере међународне политике имала и засебне геополитичке интересе у југословенској кризи.

- Француска је на терену имала најбројније војне контингенте у оквиру међународних мировних снага што је био додатан фактор у вођењу њене политике у југословенској кризи.

4. Након председничких избора јуна 1995. године одласком дотадашњег председника Митерана и доласком Ширака долази и до промена у политици Француске у југословенској кризи што се нарочито испољава поштравањем ставова званичног Париза према српској страни.

Индикатори:

- Званичници власти Француске, са новим председником Жаком Шираком на челу, више се нису противили оштрим притисцима на српску страну, укључујући и претњу бомбардовањем циљева у Републици Српској.

- Званичници власти Француске Републике нису се одлучно успротивила ни агресији Хрватске на Републику српску крајину иако су је осудила као употребу силе, мада су и даље подржавали опстанак српског ентитета у будућој организацији Босне и Херцеговини са омером од 49 % дела укупне територије у односу на 51 % територије за Муслиманско-Хрватску федерацију.

5. Званичници власти Француске Републике су током периода од 1995. до 1999. године имали знатно мање наклоњен став према српском фактору и посебно су били све критичнији и неповерљивији према владајућем режиму у Србији.

Индикатори:

- Власт Француске Републике и већи део јавног мњења су током демонстрација опозиције у јесен и зиму 1996-1997. у Србији подржавали опозиционе захтеве.
- Француска Република је током повећавања тензија на Косову и Метохији подржавала покушај тражења компромиса у правцу давања знатно веће аутономије косовским Албанцима.

6. Француска Република је током НАТО агресије на СРЈ пролећа 1999. године званично својим снагама учествовала у ваздушним нападима, али је у тим ситуацијама показала извештај обзир према српском народу колико је у датим околностима то било могуће.

Индикатори:

- Француска штампа и јавно мњење су већим делом имали негативан став према америчком тумачењу случаја Рачак, односно нису стављали у први план одговорност СР Југославије и нису подржавали агресију на њу.
- Француска Република је имала специфичну позицију у оквиру НАТО чланства (издвојеност из војних командних структура НАТО у периоду 1966-2009) и саобразно њој је прихватила ограничено учешће. пре свега у оквиру ваздухопловних снага, у оружаном агресији на СРЈ.
- Руководства Француске Републике залагало се за ограничавање циљева ваздушних удара НАТО на СРЈ.

7. Француска је од великих западних сила током читавог периода деведесетих година XX века задржала најповољнији општи политички став према СРЈ и српском народу у целини детерминисан традиционалним односима два народа, иако се у појединим фазама југословенске кризе француска политика према српском фактору постављала све оштрије, нарочито од јуна 1995. када је уместо Франсоа Митерана нови француски председник постао Жак Ширак.

Индикатори:

- Председник Француске Републике Франсоа Митеран се током свог председничког мандата, закључно са мајем 1995. године, противио реализацији оружаног претњи међународне заједнице према српској страни тежећи да се о конфликтним питањима у југословенској кризи постигне компромис сукобљених страна.
- Председник Француске Републике Жак Ширак је од доласка на власт јуна 1995. године био сагласан, уз одређене ограде, са употребом силе против српске стране у Босни и Херцеговини као нужним притиском међународне заједнице ради постизања мира свих страна у БиХ, и није се одлучно супротставио нападу Хрватске на РСК, него је само изражавано незадовољство због „прекомерне употребе силе“.

8. Француска Република је показала уздржан став током македонске кризе 2001. године године инсистирајући на очувању територијалног интегритета Македоније.

Индикатори:

- Француска Република се није директно мешала у овај краткотрајан оружани сукоб унутар Македоније али је званично инсистирала на њеној целовитости и територијалном интегритету.

Опис садржаја (структура по поглављима) дисертације

Дисертацију чини пет засебних поглавља рада. То су уводни део, три тематска поглавља и закључно поглавље.

Кандидат се за предвиђену структуру рада одлучио као најподеснију за потанко компаративно сагледавања промена француске политике током деведесетих година XX века везано за међународне и унутрашње факторе политичке и друштвене сцене Француске према развоју југословенске кризе и кључних ситуација у њеном трајању.

Прву главу дисертације Петровић посвећује за излагање теоријско-методолошког фундаирања истраживања на темељу скрупулозног анализирања постојећих резултата научних сазнања. За ову сврху предузето је вршење критичке обрада доступних извора примарне грађе и секундарних извора информација које чине у Француској објављене научне монографије, зборници монографских студија и јединице периодике и публицистике о југословенској кризи деведесетих година XX века.

Друга глава дисертације посвећена је дескриптивном саопштавању сажетог пресека историје француско-српских-југословенских односа до избијања југословенске кризе и отпочињања њеног интернационализовања ради провере посебне хипотезе коју је кандидат формулисао да гласи: „француско-југословенско-српски односи су били традиционално безконфликтни и пријатељски, али и са периодима осеке до француске равнодушности, још од треће деценије XIX века у континуитету, што је представљало солидну основу да се наставе као коректни и у кризном периоду, укључујући и однос према СРЈ, после распада СФРЈ“. Суштински ова глава рада представља у најопштијим цртама преглед француске политике према југословенском простору у савременој историји, нарочито у годинама које су претходиле развоју југословенске кризе.

Трећа и четврта глава рада су намењене суштинском излагању праваца и учинака француске политике у југословенској кризи посматраној од 1991. године до 2001. године.

Тако се у трећој глави бавило покушајима Француске Републике да у периоду од 1991. до 1995. године учествује прво у предупредивању а потом у управљању кризом која је тада прерасла у ратне сукобе на југословенском простору. Друго поглавље ове главе одређено је за проучавање француске политике према избијању првих оружаних сукоба и деловању у међународном настојању да 1992. године оконча њихову ескалацију. Два су битна подраздобља овог периода. Прво подраздобље везано је за први кратак сукоб у Словенији, а друго нешто дуже раздобље односи се на сукобе у Хрватској. Треће поглавље посвећује се посматрању француске политике током година од 1992. до закључно 1995. године када је постигнут Дејтонски мировни

споразум и чију жижу збивања превасходно чине оружани сукоби у Босни и Херцеговини.

Четврта глава посвећена је испитивању француске политике у раздобљу после Дејтонског мировног споразума када долази до осеке насиља из које се креће нови талас продубљивања југословенске кризе међународно приведен смиривању 2001. године. Свакако је у овом проучаваном раздобљу најважнија фаза продубљивање кризе на Косову и Метохији током 1998. године која је кулминирала НАТО нападом на СРЈ пролећа 1999. године и потом, преливањем ове кризе која је до 2001. године била и дестабилизујућа за Македонију.

Пета закључна глава рада је синтетичког карактера и у њој се излажу историјско-политиколошки налази о карактеру француске политике током интернационализоване кризе на југословенском простору у раздобљу од 1990. године до 2001. године. Овде се представљају утврђени најбитнији покретачких фактори и обрасци деловања Француске Републике у југословенској кризи сагледани и у контексту главних парадгими геополитике и историјски дуготрајних процеса у међународним односима како би се засновано извео прогностички поглед на могуће будуће правце француске политике према оном делу југословенског простора на којима последице кризе још увек нису трајно отклоњене.

Методe које су се у истраживању примениле

Кандидат је у дисертацији у потпуности следио методолошки оквир који је представио раније у пријави теме дисертације. Предметно истраживање припада области политичких наука, прецизније научном подручју међународних односа, али делом и историји и то савремене Европе. Иако је предмет истраживања и у области савремене политичке историје приступ који се примењује јесте политиколошка анализа која се у изучавање феномена француске политике у југословенској кризи током читаве девете деценије XX века користи и хронолошким методом историје да прошлост организује према кључним догађајима у одвијању процеса изучаваног феномена. Јасно је кандидатово истицање у уводном делу, као и презентација у другом, историјском, да разлику од историјске науке, која у свом приступу прилази пре свега дескриптивном излагању чињеница, политиколошка анализа заснована на историјским догађајима има временски хоризонт француске политике у југословенској кризи како би омогућио да се покуша налажење одређених правилности, образаца деловања, каузалитета ради пружања објашњења.

Сабразно предоченом у истраживању које за предмет има француску политику у југословенској кризи деведесетих година XX века у раду је прво спроведена политиколошка анализа историјског периода од приближног почетка југословенске кризе како би се утврдиле основне правилности у француској политици према југословенском простору. Главни део истраживања усредређен је на југословенску кризу која је периодизована према преломним догађајима на раздобља. Прво је раздобље омеђено почетком оружаних сукоба, кратким у Словенији, дужим у Хрватској и дугим Босни и Херцеговини закључено Дејтонским мировним споразумом. Друго је раздобље после Дејтонског мира до 2001. године које обележавају преломни догађаји: избијања кризе на Косову и Метохији, одвијање ове кризе, и њено стављање под контролу Кумановским споразумом јуна 1999, а онда зачињање и одвијање кризе Македонији до краја 2001 године с тим да се кандидат прегледно бави уделом

француске политике у њеном решавању и после 2001. године.

Напомињемо да је битно да се кандидат у свом истраживању, посебно у његовом историјском сегменту, али следствено и целини свог истраживачког подухвата сада са временске дистанце од више од две деценије, рефлексивно негује поступак у којем се због предмета истраживања методолошки преламају приступ и политичких и, у мањој мери, историјских наука и то теми најсроднијих грана ове дисциплине, а то су дипломатска историја и савремена политичка историја. Због тога је у дисертацији кандидат извршио упоредну анализу водећих приступа, метода и техника истраживања у области наведених грана политиколошких и историјских научних дисциплина. Нарочито је у овом вршеном поређењу имао у виду да у последње време управо историјске, па и политичке науке укључујући и наведене гране ових дисциплина доживљавају извесне промене и метаморфозе приступа и метода.

Кандидат је у уводном поглављу изложио да у свом приступу полази од јасне дистинкције циљних домета научних сазнања историјских и политиколошких наука. Тако види да историјске науке посматрају развој људског друштва кроз временски хоризонт. Зато поред дескрипције оне могу да досегну типологизацију историјских епоха, догађаја, учесника и савременика, а често покушавају да дају и научна објашњења. Тим сазнајним циљем се највише приближавају политичким наукама. Научна прогноза или предвиђање, као високи научни циљ у оквиру друштвених наука уопште, нису лак сазнајни домет и веома су изузетне појаве, а поготово у оквиру историјских наука више окренутих разумевању прошлости и мање отворене сагледавању будућности. Међутим, кандидат Петровић види особеност свог приступа еkleктичким коришењем највишег додира историјских и политичких наука у подручју савремене историје као гране историјских наука и политичке историје као гране политичких наука која се баве историјским контекстом и идеја и деловања политичких актера, јер предмет његовог истраживања захтева овакво одређење научног приступа и спајање историјско-компаративног метода политичких наука и са компаративним методом историје као и са социолошким методом.

Предвиђена је примена основних и општенаучних метода, и оно је у дисертацији остварено у оквиру Закључног поглавља, где се дају основни могући правци даље француске политике према Балкану и српском подручју, паралелно са осенчавањем позиције Француске у Европи и свету. Кандидат је применио елементе анализе, синтезе, апстракције и конкретизације, специјализације и генерализације, дедукције и индукције за подробно обухватање одређеног предмета у целини разграниченог временског трајања и просторног одвијања. Општенаучне методе које су примењиване у раду су пре свега аналитичко-дедуктивни метод и хипотетичко-дедуктивни метод. Метод структурално-функционалне анализе, као и каузалне примењен је за постизање разумевања односа између субјеката деловања у посматраном политичком процесу. Прво су то односи између великих сила на макropolitичком међународном плану и посебно позиција Француске. У другом поглављу рада, анализирана је паралелно и позиција Срба као народа у нововековном периоду, такође и Југославије као државе у XX веку. Друго, или тачније, са друге стране, су то односи, често веома сложени на унутрашњој политичкој сцени Француске Републике. Такође, неминовно су то односи у оквиру политичких вођстава и друштвене структуре равни социјалистичке Југославије, њених савезних република, а потом новоформираних држава на простору некада заједничке државе и њихових релација. Сви наведени односи нису фиксни и долази до њихове еволуције и промена

током посматраног периода деведесетих година због чега је ова анализа односа морала да се ослони на историјски метод како би се утврдиле детерминанте метаморфозе основних унутрашњополитичких односа француске политичке сцене и на политичкој равни југословенске државе, као и најважнијих релација субјеката у међународном окружењу обе државне заједнице пре избијања и интернационализације југословенске кризе.

Метод апстакције, комбинован са методом специјализације сматран је неизбежним за примену како би се издвојила политиколошка равна посматрања историјског времена од једне деценије. Овакво коришћење метода кандидат је сматрао заштитом истраживања од слабости пуког историјског метода који често подлеже изазаовима задовољавања циља дескрипције и описивањем чињеница без селекције по њиховој важности остаје на површини предмета што би када би се задржало на његовој примени у случају овог истраживаног предмета, а то је француска политика у југословенској кризи деведесетих година XX века, учинило да она не буде објашњена нити како је полазно практиковано, нити како се и зашто мењала.

Када се ради о примени метода у прикупљању чињеница и обради података кандидат се определио да у истраживању примени квалитативне технике оперативне методе анализе садржаја. Примену те технике ове методе користио је за проучавање садржаја доступних званичних документа и текстова објављених током посматраног периода у дневној штампи и периодици у Француској и ван ње, у првом реду на југословенском простору. Секундарно је користио за обраду података и метод историјске анализе и критичке анализа текста историјске науке будући да су најважнији извори чињеница за предмет истраживања француска дневна издања штампе, недељници и месечна издања периодике већег аналитичког садржаја. Ова метода посматрања садржаја документа и текстова извршена су на узорку штампаних извора. Тако је узорак француске штампе сачињен од недељника попут *Quotidien de Paris* и *Le Point*, а од месечника *Mond diplomatique*. Од дневних новина на српском подручју репрезентативних за извештавање у посматраном периоду су дневне новине *Политика*, *Вечерње новости* и *Политика експрес*, а од недељника је то *НИН*, а само у неколико случаја су коришћена средства информисања у Црној Гори, пошто су у посматраном периоду теме рада тамо била заступљена најчешће београдска штампа и њена прилагођена издања у Црној Гори. Могућност аналитичког посматрања периодике на југословенском простору ван СРЈ и на српским просторима ексклузивно Југославије је ограничена са далеко мањим узорцима загребачке (хрватске у целини), сарајевске штампе, словеначке и македонске штампе. Критичка анализа текста додатно је примењена јер је кандидат истакао да је она неопходна како би се нарочито у прикупљању података из штампе на југословенском простору избегла тенденција пристрасности будући да је извештавање остваривано често у ратним условима и понекад имало улогу вршења националне и државне пропаганде. Применом наведених метода у изради дисертације кандидат Петровић је начелно остварио објективно прикупљање чињеница и укрштену компаративну обраду података из дневне и периодичне штампане продукције у целом периоду југословенске кризе, о политици Француске Републике према њој. Овоме треба додати анализу водећих француских медија и периодике, публицистике, као и у мањој мери извода из неких других европских и светских медија, периодике и публицистике везано за тему. Највећи значај имају званична документа француске државе објављена о југословенској кризи, анализа саопштења и конференција за штампу француских државника, политичара и друштвених и јавних делатника.

Додатно је битно да је кандидат применио и квалитативне технике методе анализе садржаја преко шездесет француских научних и стручних монографија, зборника монографских студија и кључних наслова објављених у периодици о различитим аспектима политике Француске деведесетих година прошлог века и југословенској кризи и детаљно разврстао добијених налазе према кључним обележјима њиховог садржаја пре свега усмерености гледишта најистакнутијих француских аутора – политичара, дипломата, генерала, новинара и јавних интелектуалаца. Ови делатници су посебно утицали на креирање француског јавног мњења, нарочито политичке и друштвене елите те земље, али у извесној мери и шире популације Француза, док су индиректно неки од њих утицали на међународно мњење, посебно стручно и у читавој Европи и свету. Применом метода анализе садржаја телевизијских извештаја о југословенској кризи неколико француских и белгијских (са француског говорног подручја) телевизија употпуњени су подаци добијени техником анализе садржаја и критичке анализе узорака штампе, периодике и научне и стручне продукције информација и сазнања о политици Француске Републике у југословенској кризи од 1990. године до 2001. године. Кандидат је у раду користио и неке квантитативне податке, статистичке анализе о различитим показатељима истраживаних феномена.

Остварени резултати и научни допринос

Истраживање представљено у дисертацији кандидата др Драгана Петровића преваходно је у оквиру области политичких наука, јер је истраживана тема француске политика према југословенској кризи током деценије деведесетих година прошлог века предметно примарно политиколошка. Оно је значајно спровођењем емпиријског истраживања доступног низа историјских чињеница (политичких, економских, социјалних, културних, геостратешких) ради вишедимензионалног и мултидисциплинарног утврђивања постулата француске политике према народима и државама и југословенског и постјугословенског простора као и ширег подручју Балкана и Југоисточне Европе пре, током и после југословенске кризе као чиниоца грађења постхладноратовског поретка Европе и света.

Неоспорно је да тема француске политика према југословенском простору током девете деценије прошлог века није довољно истраживана јер је везана за веома савремен феномен. Чињеница је да до сада не српском језику не постоји ни једна научна монографија која би се целовито бавила наведеном темом. Овоме насупрот стоји чињеница да је за разлику од српских и југословенских простора у Француској је објављен већи број књига, научних монографија и публицистичких радова о југословенској кризи, и њеним појединим сегментима, у којима се узгредно или фрагментарно обрађује и француска политика према југословенској кризи и низу проблема њеног комплекса. Међутим, чак ни на француском говорном подручју још увек нема објављеног научног рад који би третирао феномен француске политике у југословенској кризи у целини и као примарни предмет истраживања. Стога остварена докторска дисертација кандидата др Драгана Петровића „Политика Француске Републике у југословенској кризи 1990.-2001.“ у потпуности сматрамо подобном да буде прихваћена јер се бави савременом, и по степену научног сазнања још увек готово недирнутом феномену за који је кандидат својим досадашњим научним радом потврдио да је потпуно квалификован да га оствари. Потврдивши се на терену истраживања француске политике посебно према српском фактору у ранијим временским периодима, нарочито нововековној историји, и посебно у периодима од

почетка XX века до Другог светског рата, кандидата др Драган Петровић има квалификације и да створи значајна нова сазнања о француској политици вођеној према југословенској кризи током девете деценије прошлог века, што је након вишегодишњег истраживања, укључујући и простор Француске. Остварена дисертација представља научно сагледавање и осветљавање најважнијих постулата политике Француске Републике према југословенском простору током деведесетих година XX века, њихову еволуцију и оне изгледе које могу имати у блиској будућности.

Пошто се ради о релативно савременом феномену кандидат је морао да се определи за методе прикупљања чињеница у околностима и даље неотворених службених архива битних за проучавање предложене теме. Тако је кандидат Петровић пронашао пут којим може прикупљати чињенице превасходним ослоном на периодичку, домаћу и страну, као и на научну и стручну литературу, првенствено ону на француском и српско-хрватском језику везану за тему рада, уз додатно али ограничено коришћење исте врсте извора на енглеском и руском језику. Примерице водећи рачуна о политичким опредељењима француских актера истраживао их је упоредном анализом извештавања о француској политици у југословенској кризи у штампаним гласилима и то у првом реду дневном листу *Le Monde*, који има репутацију угледног гласила блиског владајућим круговима, затим десном *Le Figaro*, и левичарском *Libération*, потом *Le Monde diplomatique*. Поред ове детаљне анализе извршено је оквирно испитивање практично свих важнијих француских дневних новина и недељника, а од гласила стручне и научне периодике у првом реду извора био је часопис *Politique étrangère*. Од страних листова само је у неким случајевима коришћење аналитички битних америчких и британских, те руских дневних новинских извештаја и недељничких коментара који су имале за тему однос Француске према југословенској кризи.

Значај предложене теме истраживања је и у напорима кандидата да створи основу извора за остварена истраживања и наредним истраживачима олакша рад тиме што је у депоу *Политике* и *Танјуга* откупио фасцикле о Француској политици у југословенској кризи, дакле право да користи ту грађу у периоду док је вршио истраживања, чијом је спроведеном обрадом ове чињеничне грађе употпуно рад. Посебан значај имају у дисертацији и истраживању француска званична документа и саопштења за јавност носилаца власти, а у мањој мери и опозиције које је кандидат користио у истраживању и писању дисертације.

У дисертацији је поред представљања емпиријског истраживања остварена провера и доказивање постављених хипотеза и проширивање сазнања о кретањима политике Француске Републике према југословенској кризи 1990-2001. Кандидат Петровић је у раду дао и политиколошку анализу традиције француско-српских-југословенских односа, а потом као главни предмет рада и француских политичких позиција у сплету специфичних околности у којима се развијала југословенска криза и конфликт у условима њених унутрашњополитичких и друштвених стања и међународног позиционирања у стварању постхладноратовског поретка у Европи и свету. Процењујемо да ће ова дисертација допринети да се сазнају сви чиниоци развијања политике Француске Републике према југословенској кризи током периода дужег од једне деценије што је кључни временски хоризонт предложене теме. Очењујемо и да је кандидат пружио целовито објашњење стратешких и геополитичких основа француске политике према југословенској кризи, као и низ промена и еволуција, сходно развоју кризне ситуације, и у односима са других међународним

актерима према овом питању. Постављена тема је значајна зато што омогућава кандидату да понуди домаћој научној и стручној јавности и сазнања о опредељењима и политичке и друштвене елите Француске о правцу односа према југословенској кризи која није била јединствена нити у погледу виђења њених ни узрока, ни последица, ни одговорности, нити других важних питања везано за југословенску кризу. Дисертација доприноси да се објективно научно засновано објашњење тенденција и образаца француске спољне политике према југословенској кризи поготово када је протоком времена и у каснијим фазама, нарочито у време кризе на Косову и Метохији српска страна као целина све више губила ону почетну општу подршку и симпатије већег дела француског друштва, па и естаблишмента са почетка саме кризе. Један од резултата оствареног истраживања је и кандидатово објашњење како је српска страна у француском политичком приступу све више била постовећивана са званичним Београдом према коме се заузимала све негативнију и све више критичка позиција. Из дисертације се могу боље сагледати и разлози зашто се у неким деловима француског друштва и елите нерасположење према званичном Београду крајем деведесетих година прошлог века пренело чак и као врло лоша оцена и утисак о читавом српском фактору у целини, и како је након 2000. године дошло до извесне корекције набоље гледишта укупно посматрано француског јавног мњења према српском фактору, где опет укупно посматрано поделе по овом питању остају и даље изражене, све до данас. Из рада се може стећи бољи увид поводом разлика и подела у француском друштву и елити, актуелним у извесној мери и данас у погледима на југословенску кризу, и сам српски фактор које нису круто везане за диференцијацију на француску левицу, десницу или центар, па ни толико на поделу традиционалисти и оних више окренути модерности, иако се код традиционалиста и даље налази више поштоваоца француско-српског пријатељства кроз нововековну историју.

Закључак

1. На основу изведеног истраживања, може се тврдити да је кандидат показао смисао за самостални научно-истраживачки рад и продубљено разумевање концепата политичких наука, посебно међународних односа, као и политичке историје. Политика Француске Републике у југословенској кризи 1990-2001, је одабрана тема докторске дисертације која је научно потребна и друштвено оправдана, кандидат је приказао теоријску одважност и беспрекорну снажљивост у истраживању комплексних и недовољно истражених феномена међународне стварности. 2. У дисертацији је приметна амбиција кандидата, како у погледу научних циљева, тако и у погледу схватања друштвене потребе да се истражи предмет дисертације. Реч је о актуелном истраживању које може бити од научне и шире друштвене користи. Оно је подстицај за даља научна истраживања спољне политике великих сила према нашем региону. Осим тога, налази до којих је кандидат дошао истраживањем од велике су вредности за даље продубљивање разумевања спољнополитичке положјаја Србије и постјугословенског простора у савремености и пријемчиви су широј јавности. 3. Структура садржаја дисертације поштује принципе општости и конкретизације истраживања и начела прецизности, реалности и ограничења. Она омогућава свођење предмета истраживања у научно прихватљиве оквире за спознају и одређење појава, и

приказ резултата истраживања. Садржај предмета дисертације је правилно структуриран, те је омогућио реализацију постављених научних циљева. 4. Вишегодишње емпиријско истраживање кандидата Петровића домаће и француске (те шире стране) штампе и периодике, француских и других, доступних докумената, те практично целокупних издања науке и публицистике на тему политике Француске према југословенској кризи 1990-2001, дало је за резултат докторску дисертацију, те учвршћује закључак Комисије о свеобухватно исправној методолошкој усмерености кандидата. 5. Постигнути резултати истраживања кандидата Драгана Петровића представљају важан допринос, како у смислу ваљаног обухвата теме, тако и у стварању могућности њеног даљег и још дубљег сагледавања. Кандидат је током свог дводеценијског бављења научним радом, објавио више књига-научних монографија и научних чланака везаних за тематику Француске, њене политике према Балкану и француско-југословенских (српских), односа. На основу претходних разматрања Комисија констатује да докторске дисертације др Драгана Петровића испуњава све прописане формалне услове.

Анализом и критичком оценом докторске дисертације, Комисија закључује да је дисертација Драгана Петровића написана у складу са усвојеном пријавом и одобрењем Наставно-научног већа Факултета политичких наука Универзитета у Београду. На основу укупне и критичке оцене садржаја докторске дисертације, чланови Комисије оцењују да докторска дисертација кандидата Драгана Петровића „*Политика Француске Републике у југословенској кризи 1990-2001. године*” представља самостално научно дело, па су се у складу са тим стекли сви неопходни услови за њену јавну одбрану

У Београду, 22. јул 2022. године

Комисија:

1. Редовни професор др Драган Р. Симић
Универзитет у Београду – Факултет
политичких наука
2. др Миле Бјелајац научни саветник,
Институт за новију историју Србије,
Београд
3. Др Богдан Стојановић, научни сарадник,
Институт за међународну политику и
привреду, Београд.